

УДК 373.2.091 (73)

Олена Барабаш

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДІТЕЙ У ПЕРІОД РАНЬОГО ДИТИНСТВА: ДОСВІД КАНАДИ

А Досліджено канадський досвід забезпечення навчання дітей та їхнього розвитку у ранньому дитинстві. Здійснено аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження, ініціативи урядів провінцій щодо забезпечення навчання та розвитку в ранньому дитинстві, форми догляду за дітьми.

Ключові слова: навчання та розвиток у ранньому дитинстві, форми догляду за дітьми, Канада.

Елена Барабаш. Организация учёбы и развития детей в период раннего детства: опыт Канады.

А Исследован опыт Канады в обеспечении учёбы детей и их развития в раннем детстве. Проанализирована научно-педагогическая литература по проблеме исследования, инициативы правительства провинций для обеспечения учёбы и развития в раннем детстве, формы ухода за детьми.

Ключевые слова: учёба и развитие в раннем детстве, формы ухода за детьми, Канада.

Olena Barabash. Organization of early childhood learning and development: Canada's experience.

S In the article the Canadian experience of provision of learning and development of children in early childhood has been researched. The analysis of scientific and pedagogical literature of the research problem, provinces' governments' initiatives for provision of early learning and development, the forms of childcare have been conducted.

Key words: learning and development in early childhood, forms of childcare, Canada.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття актуалізується проблема неперервної освіти, що спричинено соціальними, економічними, політичними та культурними особливостями розвитку сучасного суспільства знань. Неперервна освіта охоплює дошкільну освіту, шкільну освіту, подальшу освіту та освіту дорослих, отже, спрямована на розвиток людини на всіх етапах її життєдіяльності [7].

Кожна країна застосовує потенціал неперервної освіти з метою розв'язання власних проблем, задоволення потреб як суспільства в цілому, так і окремих індивідів. «Зміст неперервної освіти передбачає перехід від традиційних процесів накопичення знань до випереджувального відображення проблем суспільства, до вміння саморегулювання людиною рівня своїх знань у відповідності до вимог сьогодення, до активного перетворення людиною себе і своїх знань, до створення власної індивідуальної системи освіти» [2, с. 7].

У квітні 2008 р. міністри освіти провінцій і територій Канади, об'єднані у Раді міністрів освіти Канади, прийняли національну стратегію розвитку освіти «Освічена Канада – 2020». У ній визначені чотири основні компоненти системи неперервної освіти: навчання та розвиток у період раннього ди-

тинства; система початкової та середньої загальноосвітньої школи; подальша освіта; навчання дорослих та розвиток умінь і навичок [8].

Актуальність досліджень і публікацій. Для більшості країн світу, зокрема і для Канади, характерним є спрямування зусиль держави на розвиток саме тих компонентів системи неперервної освіти, які набули особливої актуальності на початку ХХІ ст. Неперервна освіта як комплексний феномен із власною історією та особливостями розвитку була предметом досліджень і вітчизняних, і зарубіжних науковців (Н. Абашкіна, Ю. Алфьоров, Л. Анциферов, Ю. Бабанський, Х. Беднарчик, Н. Відюк, В. Блажек, Т. Вакулєнко, В. Виноградова, Г. Воронка, Т. Десятов, А. Каплун, С. Качор, Т. Кошманова, А. Кроплі, Ф. Кумбс, М. Лещенко, З. Малькова, О. Новиков, В. Осипова, С. Романова, І. Руснак, А. Сбруєва, Т. Хюсен, Ф. Шльосек та ін.).

Однак, проблема навчання та розвитку дітей у період раннього дитинства в Канаді ще не вивчалася, що й зумовило вибір теми нашого дослідження. **Метою статті** є дослідження канадського досвіду забезпечення навчання та розвитку в ранньому дитинстві. Відповідно до мети дослідження визначені такі **завдання:** здійснити аналіз науково-педагогіч-

ної літератури з проблеми дослідження та виявити особливості забезпечення навчання та розвитку у ранньому дитинстві в Канаді.

Виклад основного матеріалу. Освіта та навчання в ранньому дитинстві (перші п'ять років життя) розпочинається з перших днів життя дитини, і те, що вона засвоїть у цей період, матиме вплив на решту її життя. Раннє дитинство є визначальним для розвитку людини. Цей період характеризується швидким розвитком трьох видів умінь і навичок: фізичних/ моторних; соціальних/ емоційних; мовних/ когнітивних. Жоден з інших періодів у житті людини не має такого впливу на майбутнє, оскільки навчання у ранньому дитинстві впливає на здоров'я, добробут, розвиток умінь і навичок і закладає фундамент для освоєння читання, письма, арифметики й природничих наук.

Відповідно до результатів досліджень, проведених Дж. Хекменом, учням, які охоче йдуть до школи та готові навчатися, зазвичай, властива успішність упродовж усіх років навчання в школі та на роботі [4]. Підтвердження цієї думки знаходимо в звіті «Дослідження періоду раннього дитинства 2: вивчення природничих наук на практиці»: в основу доброго фізичного здоров'я, соціальної компетентності, комунікативних умінь і навичок, адаптивності, грамотності покладено навчання, що тривало до вступу в дитячий садок [10].

Однак, у цьому звіті знаходимо підтвердження того, що 1 із 4 канадських дітей ідуть до школи неготовими до навчання. Це розглядається як недолік і втрата можливостей для розвитку потенціалу особистості й збитків для економіки країни [5].

У провінціях і територіях Канади відповідальність за освіту та навчання у ранньому дитинстві покладається на міністерства / департаменти освіти, або соціальні служби. Однак, у всіх провінціях і територіях департаменти освіти відповідають за освіту та виховання дітей у дошкільних закладах освіти.

Догляд за дітьми може мати різні форми та характеризуватися відповідно до місця забезпечення догляду: рідний дім дитини; дім, який не є рідним для дитини; центр або школа, дошкільний навчальний заклад тощо. Окрім того, розрізняють форми догляду за дитиною згідно з типом організації: прибуткова, неприбуткова, державна форма власності.

У Канаді навчання та розвиток у ранньому дитинстві реалізується за допомогою двох соціальних інститутів – сім'я та дошкільні заклади. До 2006 р. тільки в провінції Квебек функціонувала формальна система навчання у ранньому дитинстві та догляду за дітьми. В усіх інших провінціях і територіях Канади навчання у ранньому дитинстві відповідно до програм раннього навчання та догляду за дітьми реалізувалося за кошти батьків різноманітними агенціями, дитячими садками, центрами догляду за дітьми, яслами тощо. Федеральний уряд забезпечує фінансування служб по догляду за дітьми й материнства за допомогою фонду страхування. Провінції та території відповідають за організацію та фінансування дитячих садків, регулю-

вання та фінансування програм догляду за дітьми тощо.

Програми догляду за дітьми (0–4 років) розподіляються за видами: програми неповного робочого дня (зазвичай, це ясла і дошкільні навчальні заклади); програми повного робочого дня у центрах догляду за дітьми; програми регульованого догляду за дітьми вдома. Законодавством провінцій і територій Канади передбачено субсидії для сімей із низьким рівнем доходів.

Дитячі садки можуть відвідувати діти переважно 5 років (в Онтаріо та Квебеку – 4 років) і перебувати протягом дня або певного періоду часу. Наприклад, у Новому Брунсвіку, Новій Шотландії та Квебеку дитячі садки забезпечують програму повного робочого дня, а відвідування дитячих садків є безкоштовним. Програми регульованого догляду за дітьми вдома реалізуються за допомогою громадських організацій, що забезпечують навчання для батьків.

Основною метою програм раннього навчання та догляду за дітьми є забезпечення розвитку дитини / неперервного навчання; зайнятості батьків; соціальної інтеграції та рівності [3].

У 2007 р. Міністерство освіти Британської Колумбії виступило з ініціативою організації діалогу з освітянами, батьками, громадськістю для обговорення цілей, принципів та основних завдань освіти й навчання у ранньому дитинстві. У документі висвітлюються такі питання, як підтримка навчання у ранньому дитинстві, основні сфери діяльності: добробут, творчість, мовлення та грамотність, соціальна відповідальність, полікультурність. Відповідно, розроблено навчальну програму, спрямовану на мовленнєвий, фізичний, соціальний / емоційний розвиток дитини. Програма забезпечує дорослим можливість спостерігати та застосовувати такі види діяльності, що сприяють навчанню в ранньому дитинстві. Передбачено також співпрацю із соціальними службами, службами охорони здоров'я, громадськими агенціями тощо [12].

У 2008–2010 рр. у Британській Колумбії утворено біля 300 центрів догляду за дітьми 5 років. Створена Агенція навчання в ранньому дитинстві, до функцій якої відносять оцінювання ефективності діяльності центрів догляду за дітьми, а також фінансування їхньої діяльності. У 2010 р. відкрита мережа центрів догляду за дітьми 4-х років, а в 2012 – для дітей 3-х років.

Як свідчать результати виконаного дослідження, специфікою розвитку неперервної освіти у Канаді є те, що освіта та навчання у ранньому дитинстві розглядається як перший етап і підґрунтя для подальшого розвитку неперервної освіти індивіда. Під час цього періоду закладаються основи формування соціальних взаємин, визначення основних суспільних функцій і вимог до людини, формується загальна та поведінкова культура, відбувається становлення системи цінностей, розвиваються базові якості особистості (самостійність, працелюбність, людяність, розсудливість, справедливість, самовладання, самолюбність, спостережливість, відповідальність). У

період раннього дитинства формуються «навчальні вміння, а саме організаційні (способи самоорганізації), загальнопізнавальні (спостерігати, обстежувати, аналізувати, виокремлювати головне, порівнювати, запам'ятовувати, бачити проблему, розмірковувати щодо неї, розв'язувати її, осмислювати матеріал), загальномовленнєві (культура слухання, запитування, висловлювання, обґрунтування, доведення, налагодження спілкування), контрольні-оцінні (здійснення найпростіших форм контролю власної діяльності, перевірки зробленого, внесення потрібних коректив, виправлення помилок, вироблення оцінних суджень щодо якісно-кількісних показників зробленого та докладених зусиль)» [1, с. 11–12].

Позитивний досвід на початковому етапі навчання формує ставлення дитини до навчальної діяльності в майбутньому, а сформовані вміння і навички полегшують подальший навчальний процес. Важливу роль у житті дитини відіграють батьки та їхній вплив на розвиток здібностей дитини, формування бажання до навчання, оскільки вони створюють відповідне навчальне середовище, інтегроване у повсякденне життя дитини [13].

Повноцінний розвиток дитини можливий у конструктивному середовищі, що сприяє всебічному фізичному, соціальному, емоційному, когнітивному та мовному розвитку [6], [9] і може мати значний вплив на розвиток здібностей до навчання. Фізичний і моторний розвиток реалізується, коли немовлят і малюків спонукають до активного дослідження навколишнього світу. Діяльність, що забезпечує можливість самостійної гри, формування соціальних умінь і навичок, розвитку самоконтролю за власною поведінкою підтримує соціальний та емоційний розвиток дитини. Стабільне середовище, в якому присутня постійна позитивна мотивація та можливості для розвитку, сприяє оптимальному когнітивному розвитку. А середовище з мовним наповненням, у якому з дитиною розмовляють, читають, слухають і заохочують до спілкування – є необхідним для її мовного розвитку. «Діти готові до школи, коли протягом кількох років вони активно спілкуються з дорослими особами, що емоційно інвестують у них; перебувають у фізичному середовищі, що є безпечним і передбачуваним; призвичаїлися до усталених

процедур і ритму діяльності, компетентних вихователів і матеріалів, що мотивують їх до дослідження та захоплення світом, який вони використовують для особистісного вдосконалення. Саме ці фактори, а не результати оцінювання діяльності дитини, є основними показниками готовності до навчання в школі» [11, с. 34].

У провінції Острів Принца Едварда Департамент освіти та розвитку в ранньому дитинстві у співпраці з Асоціацією розвитку в ранньому дитинстві публікує матеріали, що допомагають батькам визначитися із вибором дошкільного закладу. В провінції чітко визначені вимоги до професійної компетентності педагогів і персоналу, охорони здоров'я, безпеки дітей, навчальної програми та режиму дня. Передбачена можливість додаткового однорічного навчання в дошкільному навчальному закладі для дітей (при потребі), а навчання реалізується у співпраці із фахівцями, які працюють з дітьми, сім'єю, представниками шкільних рад, персоналу дошкільного закладу.

Висновок. На наш погляд, створення оптимальних умов у період раннього дитинства є однією з найкращих інвестицій, які країна може зробити, якщо вона хоче конкурувати у міжнародній економіці у сфері розвитку людського капіталу.

Література

1. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Міністерство освіти і науки України, 2010. – 50 с.
2. Левченко Т. Концепція неперервної освіти у світовому контексті / Тетяна Левченко // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2001. – Вип. III. – С. 7–12.
3. Cleveland G. A Review of the State of the Field of Early Childhood Learning and Development in Child Care, Kindergarten and Family Support Programs / G. Cleveland, C. Carter, J. Pelletier, S. Colley, J. Bertrand, J. Jamieson. – Ontario Institute of Studies in Education, 2006. – 118 p.
4. Heckman J. Invest in the Very Young / J. Heckman. – Chicago : Ounce of Prevention Fund and the University of Chicago Harris School of Public Policy Studies, 2000. – 20 p.
5. Heckman J. Policies to foster human capital / J. Heckman // Research in Economics. – 2000. – № 54 (1). – P. 3–56.
6. Hertzman C. It takes a child to raise a community : population-based measurement of early child development / C. Hertzman, L. Irwin. – Vancouver : Human Early Learning Partnership, July, 2007. – № 1. – 4 p.
7. Lifelong learning. UNECE Policy brief on aging № 5. United Nations Economic Commission for Europe, March, 2010. – 12 p.
8. Literacy more than words. Progress report on Literacy, 2009. Toronto : Council of Ministers of Education, Canada, 2010. – 22 p.
9. Maggi S. Knowledge Network for Early Child Development, Analytic and Strategic Review Paper: International Perspectives on Early Child Development / S. Maggi, L. Irwin, A. Siddiqi, I. Poursalami, E. Hertzman, C. Hertzman. – World Health Organization's Commission on the Social Determinants of Health, 2005. – 45 p.
10. McCain M. N. The Early Years: Study 2 : Putting Science into Action / M. N. McCain, J. F. Mustard, S. Shanker. – Toronto : Council for early child development, 2007. – 185 p.
11. Pianta R. C. High-risk children in schools / R. C. Pianta, D. J. Walsh. – New York : Routledge, 1996. – P. 34.
12. The development of Education. Reports for Canada. – Toronto : CMEC, 2008. – 75 p.
13. Unlocking Canada's Potential: the State of Workplace and Adult Learning in Canada. Report on Learning in Canada. – Ontario, Ottawa : Canadian Council on Learning, 2007. – 38 p.